

TEMA 33. ČETRTA BOŽJA ZAPOVED: SPOŠTUJ OČETA IN MATER

1. RAZLIKA MED PRVIMI TREMI IN PREOSTALIMI SEDMIMI ZAPOVEDMI DEKALOGA

Prve tri zapovedi govorijo o ljubezni do Boga, ki je najvišje Dobro in poslednji Cilj človeške osebe in vseh ustvarjenih bitij, ter je sam v sebi neskončno vreden ljubezni. Predmet ostalih sedmih zapovedi je blagor bližnjega (in osebni blagor), ki mora biti ljubljen zaradi ljubezni do Boga, njegovega Stvarnika.

V Novi zavezi dve zapovedi povzemata vse zapovedi dekaloga: najvišja zapoved ljubiti Boga in druga zapoved ljubezni do bližnjega zaradi Boga, ki je podobna prvi (prim. Mt 22,36-40; Katekizem, 2196).

2. POMEN IN OBSEG ČETRTE ZAPOVEDI

Četrta zapoved se izrecno nanaša na otroke in na njihov odnos do njihovih staršev. Zadeva tudi sorodstvene odnose z drugimi člani družinske skupnosti. Končno vključuje tudi dolžnosti učencev do učiteljev, podrejenih do njihovih vodij, državljanov do njihove domovine itd. Ta zapoved pomeni in predpostavlja tudi dolžnosti staršev in vseh, ki imajo avtoriteto nad drugimi osebami (prim. Katekizem, 2199).

a) *Družina*. Četrta zapoved se na prvem mestu nanaša na odnose med starši in otroki znotraj družine. »Z ustvarjenjem moža in žene je Bog ustanovil človeško družino in jo obdaril z njeno temeljno konstitucijo (zgradbo)« (Katekizem, 2203). »Mož in žena združena v zakonu sestavljata skupaj z otroki družino« (Katekizem, 2202). »Krščanska družina je občestvo oseb, sled in podoba občestva Očeta in Sina v Svetem Duhu« (Katekizem, 2205).

b) *Družina in družba*. »Družina je prvotna celica družbenega življenja. Družina je naravna družba, kjer sta mož in žena poklicana k podarjanju sebe v ljubezni in v podarjanju življenja. Avtoriteta, stabilnost in življenjske odnose znotraj družine sestavljajo temelje svobode, varnosti, bratstva znotraj družbe. (...) Življenje v družini je uvajanje v življenje v družbi« (*Katekizem*, 2207). »Družina mora živeti tako, da se njeni člani naučijo skrbeti in sprejemati nase odgovornost za mlade in stare, za bolnike ali prizadete in revne« (*Katekizem*, 2208). »Četrta božja zapoved osvetljuje druge odnose v družbi« (*Katekizem*, 2212).¹

Družba ima veliko dolžnost, da podpira in krepi zakon in družino, tako da priznava njeno pristno naravo, spodbuja njen razvoj ter zagotavlja javno moralnost (prim. *Katekizem*, 2210).² Sveta Družina je vzor vsake družine: zgled ljubezni in služenja, pokorščine in avtoritete znotraj družine.

3. DOLŽNOSTI OTROK DO NJIHOVIH STARŠEV

Otroci morajo spoštovati in izkazovati čast svojim staršem, si prizadevati, da bi jim bili v veselje, moliti zanje in jim zvesto povračati za njihovo požrtvovalnost: za dobrega kristjana so te dolžnosti nadvse sladka zapoved.

Božje očetovstvo je vir človeškega očetovstva (prim. *Ef* 3,14); je temelj časti, ki pripada staršem (prim. *Katekizem*, 2214). »Spoštovanje do staršev (sinovska oziroma otroška vdanost) obstaja iz hvaležnosti do tistih, ki so z darom življenja, s svojo ljubeznijo in svojim delom svoje otroke spravili na svet in jim omogočili, da rastejo v starosti, modrosti in milosti. "Z vsem srcem spoštuj očeta in bolečin svoje matere ne pozabi! Spominjaj se, da si po njih dobil življenje! In kako jim hočeš povrniti, kar so oni tebi storili?" (*Sir* 7,27-28)« (*Katekizem*, 2215).

Sinovsko spoštovanje se kaže v poslušnosti in pokorščini. »Otroci, ubogajte svoje starše v vsem, kajti to je všeč Gospodu« (*Kol* 3,20). Dokler so otroci odvisni od staršev, jih morajo ubogati v tem, kar določijo za njihovo dobro in v korist družine. Ta obveznost preneha, ko otroci postanejo samostojni, nikoli pa ne preneha spoštovanje, ki so ga dolžni izkazovati svojim staršem (prim. *Katekizem*, 2216-2217).

»Četrta božja zapoved opominja odrasle otroke na njihovo odgovornost do staršev. Kolikor le morejo, so jim dolžni materialno in moralno pomagati v letih starosti in v času boleznih, samote ali stiske« (*Katekizem*, 2218).

Če bi jim starši ukazali kaj, kar je v nasprotju z božjo postavo, bi bili otroci obvezani postaviti božjo voljo pred želje svojih staršev, kajti »Bogu se je treba pokoravati bolj kot ljudem« (*Apd* 5,29). Bog je Oče v večji meri kot naši starši: od Njega izhaja vsako očetovstvo (prim. *Ef* 3,15).

¹ Prim. *Kompendij družbenega nauka Cerkve*, 209-214; 221-251.

² Prim. *prav tam*, 252-254.

4. DOLŽNOSTI STARŠEV

Starši morajo s hvaležnostjo, kot velik blagoslov in dokaz zaupanja, sprejemati otroke, ki jim jih Bog pošlje. Poleg skrbi za njihove telesne potrebe imajo resno odgovornost, da jim nudijo pravilno človeško in krščansko vzgojo. Vloga staršev ima pri vzgoji otrok tolikšno težo, da jo je težko nadomestiti, kadar manjka.³ Pravica in dolžnost vzgajanja sta za starše poglavitni in neodtujljivi.⁴

Starši so odgovorni, da si ustvarijo dom, kjer bo vladala ljubezen, odpuščanje, spoštovanje, zvestoba in nesebično služenje. Dom je primeren kraj za vzgojo v krepostih. Otroke morajo – z zgledom in z besedo – učiti preprostega, iskrenega in veselega življenja pobožnosti; jim posredovati nespremenjen in celovit katoliški nauk, ter jih vzgajati v velikodušnem boju, da bi njihovo obnašanje ustrezalo zahtevam božje postave in osebne poklicanosti k svetosti. »Očetje, ne jezite svojih otrok, temveč jih vzgajajte v Gospodovi vzgoji in opominjanju« (Ef 6,4). Te odgovornosti ne smejo zanemarjati, tako da bi vzgojo svojih otrok prepuščali drugim osebam ali ustanovam, morejo pa – in včasih morajo – pridobiti pomoč drugih ljudi, ki so vredni njihovega zaupanja (prim. *Katekizem*, 2222-2226).

Starši morajo znati otroke opominjati, kajti »kje je namreč sin, ki ga oče ne bi strogo vzgajal?« (Heb 12,7), pri čemer se morajo spominjati apostolovega nasveta: »Očetje, ne grenite svojih otrok, da ne zapadejo v malodušje« (Kol 3,12).

a) Starši morajo gojiti veliko spoštovanje in ljubezen do svobode njihovih otrok ter jih učiti, kako naj jo prav in odgovorno uporabljajo.⁵ Temeljnega pomena je zgled njihovega lastnega ravnanja;

b) pri ravnanju z otroki morajo združevati ljubezen in srčnost, čuječnost in potrpežljivost. Pomembno je, da starši postanejo "prijatelji" svojih otrok, da si pridobijo in zagotovijo njihovo zaupanje;

c) da bi bila vzgoja otrok dobro opravljena, je bolj kot človeška sredstva – pa naj bodo še tako pomembna in nepogrešljiva – treba uporabljati *nadnaravna sredstva*.

»Kot tisti, ki so prvi odgovorni za vzgojo svojih otrok, imajo starši pravico, da izberejo zanje šolo, ki ustreza njihovim lastnim prepričanjem. To je temeljna pravica. Dolžnost staršev je, kolikor je to mogoče, izbrati šole, ki jim bodo najboljše pomagale pri njihovi nalogi krščanskih vzgojiteljev (prim. II. Vatikanski koncil, Izjava *Gravissimum educationis*, 6). Javne oblasti so dolžne, da zajamčijo to pravico staršev in zagotovijo stvarne pogoje za njeno izvajanje« (*Katekizem*, 2229).

»Družinske vezi so sicer pomembne, niso pa absolutne. Kolikor bolj otrok odrašča nasproti svoji človeški in duhovni zrelosti ter avtonomiji, s toliko večjo jasnostjo in močjo se javlja

³ Prim. II. Vatikanski koncil, Izjava *Gravissimum educationis*, 3.

⁴ Prim. Sv. Janez Pavel II., Apost. spod. *Familiaris consortio*, 22. 11. 1981, 36; *Katekizem*, 2221 in *Kompendij družbenega nauka Cerkve*, 239.

⁵ In »ko otroci odrastejo, imajo dolžnost in pravico, da si izberejo poklic in življenjski stan« (*Katekizem*, 2230).

njegova edinstvena poklicanost, ki prihaja od Boga. Starši bodo ta klic spoštovali in podpirali odgovor svojih otrok, da mu sledijo. Treba se je prepričati, da je prvi kristjanov poklic hoja za Jezusom (prim. Mt 16,25). "Kdor ima očeta in mater rajši kot mene, ni mene vreden" (Mt 12,49)« (Katekizem, 2232).⁶ Duhovna poklicanost otroka za uresničenje posebnega apostolskega poslanstva predstavlja božji dar za vso družino. Starši se morajo naučiti spoštovati skrivnost klica, četudi ga morda ne razumejo. Ta odprtost za možnosti, ki jih odpira presežnost, in to spoštovanje svobode se krepi v molitvi. Na ta način se izognemo pretiranemu zaščitništvu ali nedopustnemu nadzoru nad otroki: to bi bil posedovalen način ravnanja, ki ne pripomore k osebni in duhovni rasti.

5. DOLŽNOSTI DO CERKVENIH OBLASTI

Med kristjani mora vladati »resničen duh sinovstva v odnosu do Cerkev« (Katekizem, 2040). Tega duha je treba izkazovati tistim, ki Cerkev vodijo.

Verniki »naj se s krščansko poslušnostjo brez obotavljanja oklepajo tega, kar določijo posvečeni pastirji kot Kristusovi zastopniki, kot učitelji in voditelji v Cerkvi (...). Tudi naj ne pozabljajo priporočati svoje predstojnike Bogu; saj ti bedijo nad našimi dušami kot taki, ki bodo dajali odgovor, da bodo mogli to delati z veseljem in ne zdihovaje (prim. Heb 13,17).«⁷

Ta sinovski duh se kaže predvsem v zvesti predanosti in edinosti s papežem, ki je vidna glava Cerkev in Kristusov vikar na zemlji, ter s škofi v občestvu s Svetim sedežem:

»Tvoja največja ljubezen, tvoje najvišje spoštovanje, tvoje najgloblje češčenje, tvoja najbolj vdana pokorščina, tvoja največja naklonjenost mora biti namenjena tudi Kristusovemu namestniku na zemlji, papežu.

Katoličani moramo imeti v mislih, da za Bogom in našo Materjo, presveto Devico Marijo, v hierarhiji ljubezni in oblasti sledi sveti oče.«⁸

⁶ »Ko pa se potolaživa ob veselju, ker sva našla Jezusa — tri dni ga ni bilo! — sredi razprave z učitelji Izraela (Lk 2, 46), bo v tvoji in moji duši ostala globoko vtisnjena dolžnost, da zapustiva svoje domače, da bi služila nebeškemu Očetu« (SV. JOŽEFMARIJA, *Sveti rožni venec*, 5. skrivnost veselega dela).

⁷ II. VATIKANSKI KONCIL, Konst. *Lumen gentium*, 37.

⁸ SV. JOŽEFMARIJA, *Kovačnica*, 135.

6. DOLŽNOSTI DO CIVILNIH OBLASTI

»Četrta zapoved nam zapoveduje, da spoštujemo vse, ki so za naše dobro od Boga prejeli oblast v družbi. Pojasnjuje dolžnosti tistih, ki oblast izvajajo, kot tudi tistih, ki imajo od nje koristi« (*Katekizem*, 2234).⁹ Te dolžnosti vključujejo:

a) spoštovanje pravičnih zakonov in izpolnjevanje zakonitih ukazov oblasti (prim. 1 *Pt* 2,13);

b) uveljavljanje državljanskih pravic in izpolnjevanje državljanskih dolžnosti;

c) odgovorno nastopanje v *družbenem in političnem življenju*.

»Določitev državne ureditve in izbira voditeljev je prepuščena svobodnemu odločanju državljanov.«¹⁰ Odgovornost za skupni blagor moralno zahteva udejanjanje pravice do udeležbe na volitvah (prim. *Katekizem*, 2240). Ni dopustno podpirati tistih, ki načrtujejo družbeni red, ki bi bil v nasprotju s krščanskim naukom in zato tudi nasproten skupnemu blagru ter resničnemu dostojanstvu človeka.

»Državljan je po vesti dolžan, da ne sledi predpisom državnih oblasti, kadar te določbe nasprotujejo zahtevam nramnega reda, temeljnim pravicam ljudi ali naukom evangelija. Odklonitev pokorščine državnim oblastem, kadar njihove zahteve nasprotujejo zahtevam pravilne vesti, dobiva svojo opravičenost v razlikovanju med služenjem Bogu in služenjem politični skupnosti. "Dajte cesarju, kar je cesarjevega in Bogu, kar je božjega" (*Mt* 22,21). "Boga je treba poslušati bolj kot ljudi" (*Apd* 5,29)« (*Katekizem*, 2242).

7. DOLŽNOSTI CIVILNIH OBLASTI

Izvajanje oblasti mora omogočati udejanjanje svobode in odgovornosti vseh ljudi. Voditelji morajo bedeti nad tem, da ne bi prihajalo do podpiranja osebnih interesov nekaterih v škodo skupnega blagra.¹¹

»Politične oblasti so dolžne spoštovati temeljne pravice človeške osebe. Uveljavljale bodo pravičnost človekoljubno v spoštovanju do pravice vsakogar, predvsem družin in razdedinjenih. Na državljanstvo vezane politične pravice je mogoče in potrebno podeljevati v skladu z zahtevami skupnega blagra. Javne oblasti jih ne smejo razveljaviti brez zakonitega in sorazmernega razloga« (*Katekizem*, 2237).

Antonio Porras

⁹ Prim. *Kompendij družbenega nauka Cerkve*, 377-383; 393-398; 410-411.

¹⁰ II. VATIKANSKI KONCIL, Konst. *Gaudium et spes*, 74. Prim. *Katekizem*, 1901.

¹¹ Prim. SV. JANEZ PAVEL II., Okr. *Centesimus annus*, 1. 5. 91, 25. Prim. *Katekizem*, 2236.

Osnovna literatura

Katekizem katoliške Cerkve, 2196-2257.

Kompendij družbenega nauka Cerkve, 209-214; 221-254; 377-383; 393-411.

Copyright © www.si.opusdei.org